

ประวัติ พัฒนาการภาพยนตร์ไทย

ผู้สอน : ดร.พงศวีร์ สุภาานนท์

ยุคเริ่มต้น 2440 - 2469

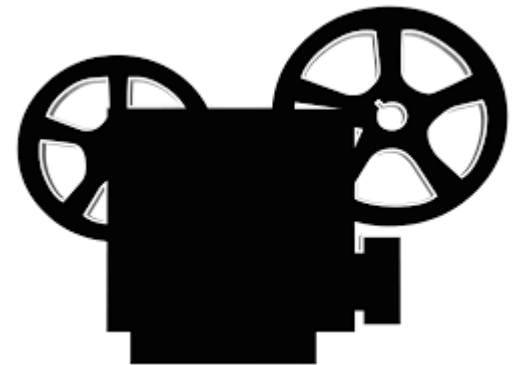
เอส. จี. มาร์คอฟสกี ได้นำภาพยนตร์เข้ามาฉายเก็บค่าดูจากสาธารณชนในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2440 ณ โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ กรุงเทพฯ

ทำให้คนไทยเริ่มรู้จักมหรสพสิ่งบันเทิงรูปแบบใหม่เรียกว่า “หนังฝรั่ง” เป็นการฉายแสงเล่นเงาบนจอผ้าขาว เหมือนกับหนังใหญ่ หนังตะลุง นับตั้งแต่นั้นมา คนไทยเริ่มนิยมชมหนังฝรั่งดูภาพยนตร์กันมากขึ้น

ช่วงระหว่างพ.ศ. 2443 - 2446 พระเจ้าบรมวงศ์
เธอพระองค์เจ้าทองแถมถวัลยวงศ์ กรมหลวงสรรพ
สาตรศุภกิจ ผู้ริเริ่มถ่ายทำภาพยนตร์ถ่ายทำภาพยนตร์
ชนิดฉายขึ้นจอขึ้นเป็นรายแรกนำออกแสดงเก็บเงินค่า
ดูจากสาธารณชนในงานไหว้พระประจำปีของวัด
เบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เป็นประจำทุกปี ถือเป็น
คนไทยคนแรกๆที่ริเริ่มการทำภาพยนตร์และออกฉาย
ด้วยตนเอง

พ.ศ. 2447 นายวาตานาเบ้ ชาวญี่ปุ่น นำหนังเข้ามาฉายในประเทศไทย
ได้ผลตอบรับเกินคาด ต่อมาจึงกลับมาฉายภาพยนตร์ในประเทศไทยอีกครั้ง
และได้สร้างโรงภาพยนตร์ชั่วคราวขึ้น บริเวณหลังวัดตึก ถนนเจริญกรุง
ถือเป็นโรงภาพยนตร์แห่งแรกของประเทศไทย เปิดฉายหนังประจำ
คนไทยจึงได้ดูหนังฝรั่งกันทุกคืน จึงค่อย ๆ เปลี่ยนมาเรียกมหรสพ
ชนิดนี้ว่า “หนังญี่ปุ่น” แทนคำว่าหนังฝรั่ง

ที่มาของคำว่าภาพยนตร์

- Cinematograph

- หนังฝรั่ง

- บิโอซโกป

- หุ่นพยนต์

- ภาพยนตร์

The American Bioscope and Phonograph

Bioscope เครื่องฉายภาพยนตร์ขึ้นจอ

Phonograph เครื่องเล่นจานเสียง

- หุ่น

คล้ายกับการแสดงหุ่นเงาที่เกิดจากการให้แสงผ่านวัสดุรูปร่างต่างๆ ทำให้เกิดเงาบนจอ

- พยนต์

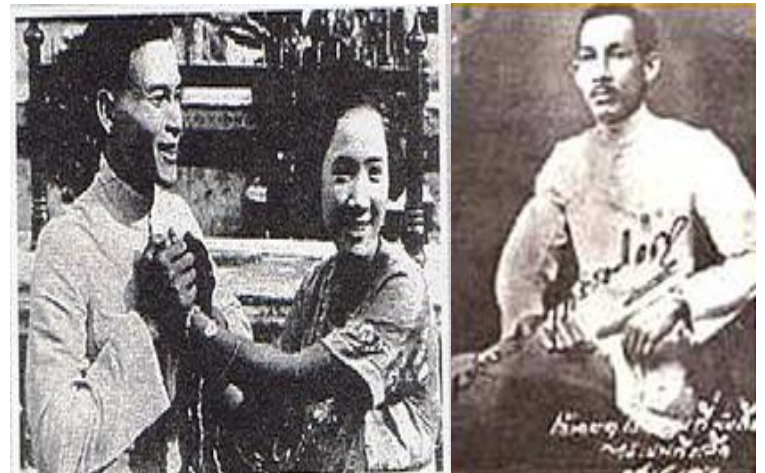
สิ่งที่ผู้ทรงวิทยาคมเสกให้มีชีวิตขึ้นมา

ยุคบุกเบิก (ภาพยนตร์เงียบ) 2470- 2489

พ.ศ. 2465 Henry A. MacRae แห่งบริษัทยูนิเวอร์ซัล เข้ามาขอถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” (Suvarna of Siam) จากรัฐบาล โดยได้รับความช่วยเหลือ จากกรมมหรศพลวง ออกฉายที่กรุงเทพ เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2466

นักแสดงภาพยนตร์เรื่อง นางสาวสุวรรณ
ขุนรามภรตศาสตร์ เป็นพระเอก
นางสาวเสงี่ยม นาวิเสถียร เป็นนางเอก
หลวงภรตกรรมโกศล เป็นผู้ร้าย

บริษัทกรุงเทพภาพยนตร์ ของตระกูลวสุวัตร์ ได้สร้าง
ภาพยนตร์ไทย เรื่อง “โชคสองชั้น” ถ่ายภาพโดยหลวงกล
การเจนจิต กำกับการแสดงโดย หลวงอนุรักษ์รถการ ออก
ฉายครั้งแรกที่โรงภาพยนตร์พัฒนากร 30 กรกฎาคม พ.ศ.
2470 ได้รับการตอบรับอย่างล้นหลาม

นักแสดงประกอบด้วย
พระเอก คือ มานพ ประภารักษ์
นางเอก คือ ม.ล. สุดจิตร์ อิศรางกูร
ผู้ร้าย หลวงภรตกรรมโกศล ร

บริษัทถ่ายภาพยนตร์ไทย ได้ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “ไม่คิดเลย” ถ่ายทำล่าช้า เพราะคนถ่ายล้มป่วย และฟิล์มไม่พอ ต้องรอส่งมาจากต่างประเทศหลายวัน ออกฉายกันยายน พ.ศ. 2470 โรงภาพยนตร์พัฒนากร แม้เข้าฉายทีหลังเรื่อง โขกสองชั้น แต่ถือว่าเป็นภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกของคนไทยที่มีถ่ายทำเป็นเรื่องแรกของไทย

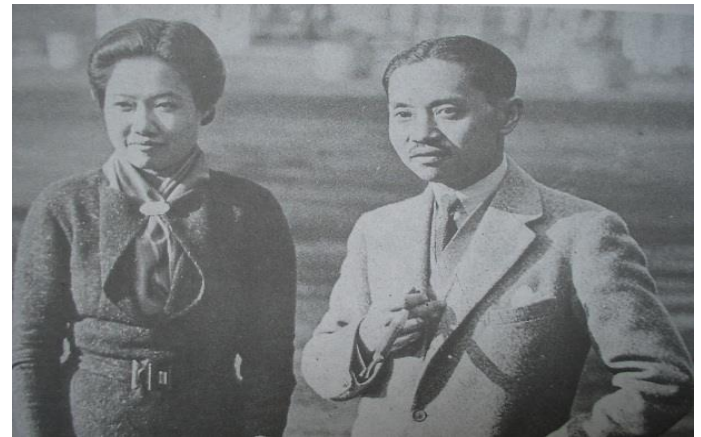
บริษัทกรุงเทพ ภาพยนตร์ได้ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “ใครดีใครได้” ออกฉายโรงภาพยนตร์พัฒนากร ตุลาคม 2470

บริษัทศรีสยาม ได้ถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “เชื่อไม่ทิ้งแถว”
ออกฉายโรงภาพยนตร์พัฒนากร นักแสดงประกอบด้วย
นางสาวฉวี นิรมบุญจาช เป็นพระเอก นางสาวพยอม
คุณันทร เป็นนางเอก

บริษัทภาพยนตร์เสียงศรีกรุง โดยพี่น้องวสุวัต
ถ่ายทำภาพยนตร์ข่าว เมื่อเดือนตุลาคม 2474
ออกฉายที่ โรงภาพยนตร์พัฒนากร เดือน
ธันวาคม พ.ศ. 2474 ถือเป็นภาพยนตร์เสียง
เรื่องแรกของประเทศไทย

เมษายน พ.ศ. 2475 โดยพี่น้องวสุวัต ได้นำ
ภาพยนตร์เรื่อง “หลงทาง” ออกฉายในช่วงวัน
ขึ้นปีใหม่ไทย เป็นปีที่รัฐบาลจัดงานเฉลิมฉลอง
กรุงรัตนโกสินทร์ 150 ปี ประชาชนจากทั่ว
ทุกสารทิศจะเดินทางเข้ามาในกรุงเทพ ทำให้
ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง และถือเป็น
ภาพยนตร์บันเทิงเสียงเรื่องแรกของประเทศไทย

ภาพยนตร์ไทยที่ถูกผลิตโดยบริษัทเสียงศรีกรุง
ของพี่น้องตระกูลวสุวัต ได้รับการต้อนรับ
ทุกแห่ง และยังเป็นทีจุดกำเนิดของนักแสดงใน
สังกัดค่ายภาพยนตร์คู่แรกของประเทศไทย คือ
จำรัส สุวคนธ์ และ มานี สุมมนันท์ จากภาพยนตร์
เพลงเรื่อง “หวานใจ” ถือเป็นภาพยนตร์เพลง
เรื่องแรกของประเทศไทย เช่นเดียวกัน

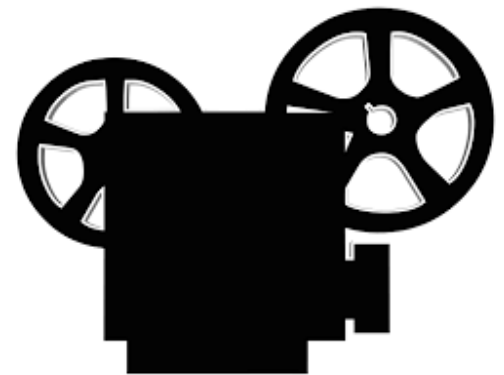
ภาพยนตร์เงียบค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลง
ไปและถูกแทนที่โดยภาพยนตร์เสียง
หลายเรื่องไม่มีบรรยายไทยจึงจำเป็นต้อง
พากย์เสียงบรรยาย นักพากย์ที่มีชื่อเสียง
คือ ทิศเขี้ยว (สิน สิบบุญเรือง)

ด้วยความคึกคักของกิจการภาพยนตร์ต่างประเทศพากย์ไทย ทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์
ไทยบางรายที่ไม่มีทุนสร้างมากนัก เริ่มมองเห็นทางที่จะสร้างภาพยนตร์ให้ประสบ
ความสำเร็จโดยไม่ต้องลงทุนมากมายวิธีดังกล่าวคือ ลงมือถ่ายทำโดยไม่บันทึกเสียง
เช่นเดียวกับภาพยนตร์เงียบ หลังจากนั้น จึงเชิญนักพากย์ฝีมือดีมาบรรเลงเพลงพากย์
ในภายหลัง

พ.ศ. 2483 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในยุโรป ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนฟิล์มถ่ายภาพยนตร์ขนาด 35 มม. ผู้สร้างภาพยนตร์ในประเทศไทย จึงหันมาใช้ฟิล์มขนาด 16 มม. แทน จึงมีหนังพากย์ 16 มม. ออกฉายโดยตลอดแม้จะไม่ต่อเนื่อง

ในช่วงปลาย สงคราม การสร้างภาพยนตร์ไทยได้หยุดชะงักลงอย่างถาวร เพราะช่วงเวลานั้น กรุงเทพมหานคร ระเบิดอย่างหนักทำให้ไฟฟ้าดับอยู่เสมอ โรงหนังหลายโรงจึงต้องปิดกิจการชั่วคราว

ภาพยนตร์ไทยยุค 16 มม. (2490 - 2515)

ผู้สร้างภาพยนตร์ไทยหันมานิยมสร้างด้วยฟิล์ม 16 มม. แทน 35 มม. ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แม้ว่าการถ่ายทำจะไม่ได้มาตรฐาน แต่สามารถถ่ายทำได้อย่างรวดเร็ว ล้างฟิล์มแล้วนำออกฉายได้เลย ต้นทุนต่ำกว่า การถ่ายทำภาพยนตร์ในระบบ 35 มม. สร้างกำไรได้อย่างงดงาม จึงเป็นแรงจูงใจให้มีนักสร้างภาพยนตร์มือสมัครเล่นมาเป็นอำนวยการสร้างกันมาก

พ.ศ. 2500-2515 เป็นช่วงรุ่งเรืองของภาพยนตร์ไทยระบบ 16 มม. เจริญปริมาณมากกว่าคุณภาพ เนื้อหาสูตรสำเร็จ เน้นความเพลิคเพลินนำคนดูออกจากโลกแห่งความจริง มีครบรสทั้งตลก ชีวิตเศร้าเคล้าน้ำตา บู๊ล้างผลาญ และไปบางฉากเรื่องราวสุขนาฏกรรมและจบลงด้วยธรรมะชนะอธรรมเสมอ

ช่วงปี พ.ศ. 2505-2513 พระเอกนางเอก ของวงการภาพยนตร์ไทยถูกผูกขาดโดย “มิตร ชัยบัญชา” และ “เพชรรา เชาวราษฎร์” ซึ่งก่อนหน้านั้นคู่พระนางที่ผูกขาดวงการภาพยนตร์ไทยไม่ปรากฏให้เห็นได้ชัด มีเพียงกลุ่มนักแสดงชั้นนำที่คนดูให้การยอมรับหรือชื่นชมเท่านั้น

ขณะเดียวกันระบบการถ่ายทำภาพยนตร์ไทยยุคนั้น ตัวแสดงพูดไปตามบทไม่มีการบันทึกเสียง ทำให้เกิดนักพากย์มากมาย ถือเป็นบุคคลสำคัญทำให้ภาพยนตร์เหล่านั้นสามารถสื่อสารกับคนดูเป็นแม่เหล็กสำคัญในการดึงให้ผู้ชมมาชมภาพยนตร์

กำเนิดหนังกลางแจ้ง

การนำภาพยนตร์ไปฉายในชนบทต่างจังหวัด พร้อมกับการขายสินค้า ซึ่งจะมีทั้งไปพาหนะต่างๆ รถยนต์ รถไฟ เรือ หรือแม้แต่การใช้เกวียนในพื้นที่ถิ่นทุรกันดาร บรรทุกข้าวของ เครื่องใช้เครื่องปั้นไฟ เครื่องฉายหนัง จอภาพยนตร์

ภาพยนตร์ไทยยุคสมัยดังกล่าว

นอกจากให้ความบันเทิงแล้ว ยังจัดเป็นจัดเป็นอุปกรณ์การส่งเสริมการค้าขายของห้างร้านขายยาต่าง ๆ ในระยะแรก และพัฒนาสู่การค้าขายอื่น ๆ ที่พึ่งพาจากการฉายภาพยนตร์

ภาพยนตร์ไทยสะท้อนภาพสังคมและการเมือง (2516 – 2529)

ช่วงเวลาภาพยนตร์ไทยเปลี่ยนระบบการสร้างภาพยนตร์ จาก 16 มม. แบบพากย์สด สู่อการสร้างภาพยนตร์ 35 มม. เสียงในฟิล์ม มาจากนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยของรัฐบาล สมัยนั้น

มีผู้กำกับหัวก้าวหน้าหลายคนผลิตภาพยนตร์ไทยเชิงวิพากษ์สะท้อนปัญหาสังคมโดยตรง อาทิ การฉ้อราษฎร์บังหลวง เหตุการณ์ 14 ตุลา 16 ซึ่ง สมัยนั้นไม่มีใครกล้าแตะถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของภาพยนตร์ไทย

ตัวอย่างผลงานภาพยนตร์ไทยที่มีชื่อเสียงยุคนั้น เช่น เขาช็อกกานต์ ของ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล และ โทนของ เป๊ยก โปสเตอร์

รัฐบาลของชานินทร์ กรีวิเชียร บ้านเมืองกลับเข้าสู่ยุคมีอีกครึ่ง ไม่ผิดแพจากยุคเผด็จการทหาร คนทำหน้าที่ส่วนใหญ่จึงต้องตกอยู่ในภาวะจำยอม ผู้สร้างหนังจำต้องยุติบทบาททางการเมืองของตนเองลงโดยปริยายหนังที่ผลิตออกมาในช่วงนี้กลับสู่ความบันเทิงเต็มรูปแบบอีกครั้ง

ในขณะเดียวกันมีมาตรการขึ้นภาษีการนำเข้าภาพยนตร์ต่างประเทศจากเมตรละ 2.20 บาท เป็นเมตรละ 30 บาท ส่งผลเกิดการชะลอส่งภาพยนตร์ต่างประเทศส่งมาชั่วคราว ในทางตรงกันข้ามกลุ่มผู้สร้างหนังไทยได้รับความคึกคักขึ้น ในช่วงเวลานี้เองมีการผลิตหนังไทยเพิ่มถึงปีละ 160 เรื่อง

พ.ศ. 2521-2523 มีผู้สร้างที่เป็นคลื่นลูกใหม่ได้เข้าสู่วงการภาพยนตร์อย่างมากมาย ส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์สะท้อนสังคม และประสบความสำเร็จทุกเรื่องทั้งในแง่รายได้และคำวิจารณ์

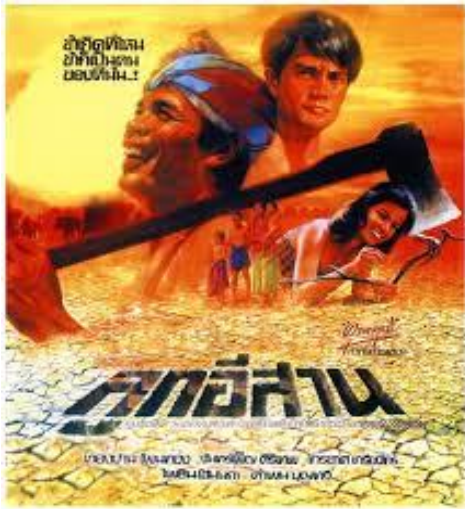
ครูผู้มีอุดมการณ์ เลือกที่จะเป็นครูในหมู่บ้านถิ่น
ทุรกันดาร ที่นี้เขาต้องต่อสู้กับความอยุติธรรมในสังคม
รวมถึงนายทุนต่างๆ ก่อนที่จะจบชีวิตในที่สุด

ภาพยนตร์ย้อนยุคตำนานความรัก ของหนุ่มสาวใน
ชนบท มีท้องทุ่งและบรรยากาศพื้นบ้านไทย ภาพยนตร์
ที่ทำให้คนกรุง หันไปเข้าใจกลิ่น โคลนสาบควายของ
ชนบทอีกครั้ง

ภาพยนตร์สะท้อนปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคม
และปัญหายาเสพติด

สภาพชีวิตการเป็นอยู่ของชีวิตชาวอีสานของไทย ที่
ต้องดิ้นรนต่อสู้อย่างทรหด ภาพยนตร์ไทยที่สามารถ
รวบรวมภาพชีวิตและจิตวิญญาณของวิถีชนบทได้อย่าง
สมบูรณ์ ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

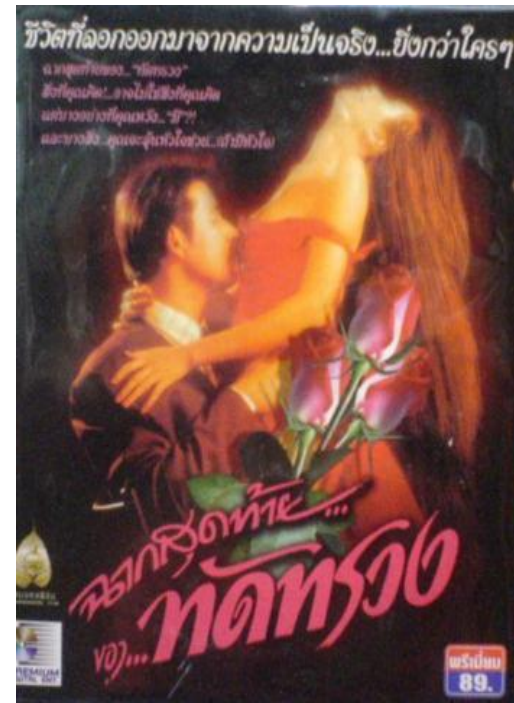
เรื่องราวกลุ่มคนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่แตกต่าง
ทางด้านวัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ และศาสนา ได้รับการ
การจัดอันดับเป็นภาพยนตร์ยอดเยี่ยมปี 2528 ในเทศกาล
นานาชาติที่ฮาวาย สหรัฐอเมริกา

ภาพยนตร์ไทยกับกลุ่มคนและวิถีชีวิตชุมชน (2530 – 2539)

ช่วงต้นทศวรรษ ๖๐ เป็นกลุ่มเป้าหมายใหม่ของวงการภาพยนตร์ไทย
มีภาพยนตร์ไทยวัยรุ่นหลายเรื่องที่ประสบความสำเร็จ

พ.ศ. 2532-2535 อีกมุมหนึ่งของวงการภาพยนตร์ไทยนิยมสร้างภาพยนตร์
แนวพิเศษที่แยกออกมาจากแนวชีวิต เรียกว่า “ภาพยนตร์โป๊” โดยมีตลาด
วิดีโอเป็นเป้าหมายหลัก ให้กับผู้ที่รับชมที่พักอาศัยเป็นหลัก

ขณะเดียวกัน หากเป็นกลุ่ม
เป้าหมายตลาดต่างจังหวัด ส่วนใหญ่
เป็นภาพยนตร์เกรดบี งานสร้างทุนต่ำ
ของผู้สร้างรายเล็ก ๆ ทำกำไรดีในการ
ฉายโรงภาพยนตร์หัวเมืองต่างๆ ซึ่ง
บรรดาภาพยนตร์เกรดบีที่โดดเด่น
ที่สุด คือ ภาพยนตร์ผีชุดบ้านผีปอบ
ซึ่งสร้างติดต่อกันมากกว่า 10 ภาค
พ.ศ. 2532-2537

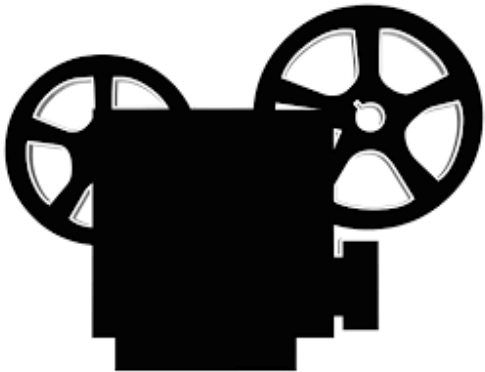

ในช่วงปลายทศวรรษ วงการภาพยนตร์ไทยได้ปรับปรุงคุณภาพ
ของงานสร้างชั้นดีมีรูปลักษณ์ไม่ห่างจากหนังระดับมาตรฐานของฮ่องกง
หรือ ฮอลลีวูดแต่จำนวนการสร้างลดลง จากที่เคยออกฉายมากกว่า 100 เรื่อง

รายได้ภาพยนตร์ไทยเริ่มเข้าสู่หลัก
20-30 ล้านบาท ต่อเรื่อง ระหว่างพ.ศ. 2531-2534
50- 70 ล้านบาท ต่อเรื่อง ระหว่างพ.ศ. 2537-2539
แต่ยังห่างจากความสำเร็จของหนังฮอลลีวูด
ที่พุ่งผ่าน 100 ล้านบาทเป็นครั้งแรกในพ.ศ.2539

พ.ศ. 2539 การเปลี่ยนแปลงของวงการภาพยนตร์ไทยนั้น มีผลจากการเติบโตของตลาดวิดีโอ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของหนังฮอลลีวู้ดและการปรับเปลี่ยนรูปแบบโรงหนังในกรุงเทพฯ ผู้ระบบมัลติเพล็กซ์ โรงภาพยนตร์ขนาดย่อยในห้างที่มีระบบเสียงและระบบการฉายทันสมัยเหล่านี้ นอกจากจะถูกสร้างให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบใหม่ของคนเมืองแล้ว ยังมุ่งรองรับหนังฮอลลีวู้ดเป็นหลัก ทำให้ภาพยนตร์ไทยถูกลดจำนวนลงไปเรื่อย ๆ

ภาพยนตร์ไทยในฐานะสินค้าส่งออกทางวัฒนธรรม (2540 – 2549)

พ.ศ. 2540 วงการภาพยนตร์ไทยได้ปรากฏการณ์อีกครั้ง คือความสำเร็จชนิดทำลายสถิติหนังไทยทุกเรื่อง รายได้มากกว่า 70 ล้านบาท เรื่อง 2499 อันธพาลครองเมืองของ ไทเ็นเตอร์เทนเมนท์

ขณะเดียวกัน ผู้กำกับภาพยนตร์ไทยคลื่นใหม่ มาจากวงการโฆษณา จึงนำรูปแบบการทำงานโฆษณามาประยุกต์สร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์ไทยให้มีคุณภาพ

พ.ศ. 2540-2548 ภาพยนตร์ไทยมีการทำรายได้สร้างสถิติอย่างต่อเนื่อง มี
ภาพยนตร์ไทย หลายเรื่องสามารถทำรายได้มากกว่า 100 ล้านบาท

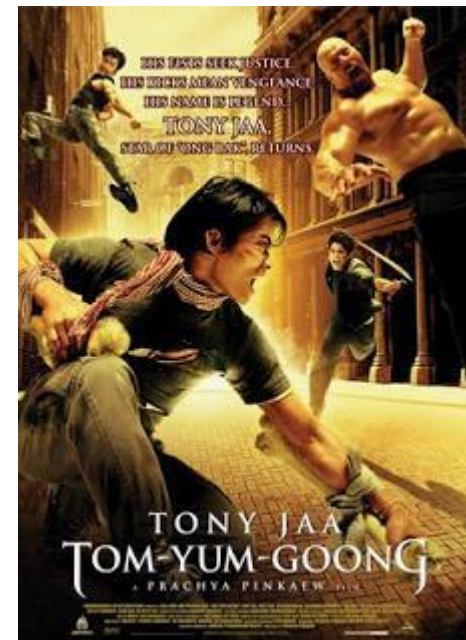

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยกำลังเข้าไปสู่ยุคการแข่งขันที่รุนแรงที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน กระแสโลกเป็นตัวกำหนดรสนิยมของการดูภาพยนตร์ของคนไทยเริ่มเปลี่ยนไป พร้อม ๆ กับการเข้ามาของค่ายเพลงดังในประเทศไทยเริ่มหันมาทำธุรกิจภาพยนตร์ไทย

โดยเฉพาะค่ายอาร์เอส กับ ค่ายแกรมมี่ ที่เชี่ยวชาญในการจัดการทางด้านธุรกิจ การใช้สื่อโฆษณาทุกรูปแบบอยู่แล้ว มากระตุ้นผู้บริโภค ด้วยการใช้ศิลปินในสังกัดร่วมแสดงเป็นดาราและร้องนำเพลงประกอบภาพยนตร์ ต่อยอดกับธุรกิจขายอัลบั้มเพลงประกอบภาพยนตร์อีกต่อหนึ่ง

นอกจากนี้เริ่มมีการนำภาพยนตร์ไทยไปสู่ตลาดต่างประเทศ โดยภาพยนตร์เรื่อง ต้มยำกุ้ง หรือ The Protector ถือเป็นภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกในประวัติศาสตร์ที่สามารถขึ้นไปอยู่บนตารางอันดับ4 ภาพยนตร์ทำเงิน(Box office) สหรัฐอเมริกา โดยมีรายได้ถึง 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หลังจากเข้าฉายเพียง 3 วัน ถือเป็นหนังไทยที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในตลาดโลกในรอบประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ของประเทศไทย

นอกจากนี้ยังมีภาพยนตร์ไทยอีกหลายเรื่องที่ได้ไปฉายและได้รับรางวัล
จากต่างประเทศมากมาย

จะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ภาพยนตร์ไทยมีการพัฒนา
อย่างต่อเนื่อง และ รวดเร็ว เพื่อตอบสนองให้กับความก้าวหน้าเทคโนโลยีและ
กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ภาพยนตร์ไทยกลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่
ที่สามารถสร้างเม็ดเงินเข้าประเทศเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า สองหมื่นล้านบาทต่อปี

